

Asia: VN/8392/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

2 a § Maksun periminen / Uttag av avgif

Esitys selkiyttää ja yhdenmukaistaa laskuja. Oikaisuvaatimusohjeen lisääminen on perusteltu uudistus.

Laskusta voidaan tarvita lisätietoja joko laskun perusteesta kuten vastaanottokäynnistä tai laskutusprosessista kuten eräpäivän siirto. Näitä voivat hoitaa eri tahot. Lienee tarkoituksenmukaista sisällyttää laskuun laskutusprosessista vastaavan tiedot.

2 b § Päätös maksukyvyn mukaan määräytyvästä maksusta / Beslut om avgift som bestäms enligt betalningsförmågan

Ehdotamme lisättäväksi kohtaan kolme palveluntuottajan nimen, jos palveluntuottaja on eri kuin päätöksenantaja.

3 § Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu / Avgift för oanvänd service

Kannatamme esityksen menettelyä. On perusteltua periä maksu myös maksuttomasta palvelusta, jota ei peruta. Perumismenettelystä ja maksusta tulee tiedottaa asiakkaille yleisesti sekä aina ajanvarauksen yhteydessä esitetyllä tavalla esim. kirjeessä tai puhelussa.

Asiakkaan kuulemisessa tulee kiinnittää huomiota hänen fyysiseen ja kognitiiviseen toimintakykyynsä.

Jos käyttämättä jääviä on poikkeuksellisen paljon, tulee palveluntuottajan selvittää asiakkaan tilannetta ja hänen tuen tarvettaan palvelujen käyttämisessä.

Perusteluihin sisältyvä kohtuuttomuusharkinta tulee kirjata lain soveltamisohjeisiin selkeästi, jotta sen soveltaminen vakiintuu.

5 § Maksuttomat terveystalvelut / Avgiftsfria hälsovårdstjänster

Säännöksen rakenne on vaikeaselkoinen. Ehdotamme erillisiä pykäläitä maksuttomista ja maksullisista terveystalveluista.

Alle 18 -vuotiaan terveystalvelujen maksuttomuus on tärkeä. Kannatamme yli 18-vuotiaiden kouluterveydenhuollon maksuttomuutta.

Esitys selkiyttää ja yhdenmukaistaa mielenterveyspotilaiden perusterveydenhuollon avosairaanhoidon maksuttomuutta.

Sairaanhoidajan, terveydenhoitajan ja kättilön vastaanoton maksuttomuus on tarkoituksenmukaista, koska se edistää oikea-aikaista hoitoon hakeutumista.

Esityksen mukainen todistusten ja lausuntojen maksuttomuus on tärkeää. Esitys selkiyttää ja yhdenmukaistaa palkkioiden perintää.

On hyvä, että yleisvaarallisen tartuntataudin aiheuttaman karanteenin ja tautiin määrätyn lääkityksen määritetään maksuttomiksi.

Apuvälinepalveluiden, jotka sisältävät sovituksen ja huollon, maksuttomuus on kirjattava lakiin.

6 a § Maksukatto / Avgiftstak

Maksukattoa kerryttävien palvelujen laajentaminen on erinomainen uudistus.

Suun ja hampaiden tutkimuksesta ja hoidosta sekä suun ja lekojen erikoissairaanhoidon asiakasmaksujen huomioiminen maksukatossa on erittäin merkittävä uudistus. Osa pitkäaikaissairaista joutuu tällä hetkellä maksujen vuoksi siirtämään hakeutumistaan tai jopa jättää menemättä tarpeelliseen ja välttämättömään suun terveydenhuoltoon.

Esityksen kirjaukset etäyhteydellä toteutettujen terveystalvelujen asiakasmaksujen sisällyttämisestä maksukattoon selkiyttää nykytilannetta.

Terveydenhuollon ammattihenkilön 6 -kohdan palvelun asiakasmaksun sisällyttäminen maksukattoon on erittäin merkittävä uudistus monisairaille tai pitkäaikaissairaille, joille sairaus aiheuttaa useita erityyppisiä toimintakyvyn heikentymisiä.

Tilapäisen kotisairaanhoidon ja kotisairaalahoidon sekä lyhytaikaisen laitoshoidon ja laitospalvelun asiakasmaksujen huomioiminen maksukatossa on myös hyvä uudistus.

SOTE-palvelujen uudistuessa tulee kotihoidon, joka sisältää sekä kotipalvelua että kotisairaanhoidon toimia, asiakasmaksun vaikutusta maksukattoon selvittää ja arvioida. On kohtuutonta, että asiakkaan maksurasitus määräytyy eri tavalla riippuen siitä, miten palvelujen järjestämistä vastuussa oleva on yhdistänyt sosiaali- ja terveyspalvelut.

Maksukaton seurantajaksona oleva kalenterivuosi aiheuttaa sen, että paljon palveluja käyttävillä pitkäaikaissairailta vuoden ensimmäisten kuukausien aikana maksurasitus on suuri. Tällöin kerrytetään myös sairausvakuutuksen matka- ja lääkekorvauksen vuosiomavastuita. Siksi selvitys- ja valmistelutyö asiakkaan itsensä maksettaviksi jäävien kustannusten yhteisen vuosikaton aikaansaamiseksi tulee aloittaa.

Maksukaton täyttymisen seurantavastuun säilyminen asiakkaalla on erittäin huono ratkaisu. Osalla asiakkaista ei ole kykyä seurata maksukaton täyttymistä ja esittää vaatimusta liikaa perittyjen maksujen palauttamista. Maksukaton seurannan tulee siirtyä kunnalla tai kuntayhtymällä.

7 b § *Palvelun pitkäaikaisuus / Servicens långvariga karaktär*

Palvelun pitkäaikaisuus määritelty esityksessä tarkoituksenmukaisesti.

Säännös yhdenmukaistaa kotona annettavan palvelun jatkuvuuden ja säännöllisyyden määrittelyn, joka tällä hetkellä vaihtelee.

Kahden kuukauden määräaika kotipalvelun ja kotisairaanhoidon jatkuvuuden arvioinnissa on kannatettava, koska se helpottaa pienituloiste, usein ikääntyneiden, asiakkaiden taloudellista rasiitusta.

7 c § *Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu / Avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård*

Esityksen mukaisesti

Tämä on erittäin tärkeä uudistus, koska pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen vuokra ja muut palveluasumisesta johtuvat maksut ovat muussa kuin kunnallisessa palvelussa saattaneet olla kohtuuttoman suuret suhteessa asiakkaan tuloihin.

10 b § Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och för långvarig sluten vård

Esityksen mukaisesti

Perustelujen esimerkit eri tulolajeista ja niiden huomioimisesta ovat hyviä ja selkiyttävät soveltamiskäytäntöä.

10 c § Tuloista tehtävät vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa / Avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård

Esityksen mukaisesti

Nettotuloihin perustuvat asiakasmaksut ovat kohtuullisempia. Säännös yhdenmukaistaa kuntien käytäntöjä tulojen huomioimisessa.

Pidämme tärkeänä esitettyä todellisten asumismenojen määräaikaista vähentämistä tuloista. Se helpottaa merkittävästi uuden asumisjärjestelyn toteuttamista.

10 d § Tuloista tehtävät erityiset vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa / Särskilda avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg och långvarig familjevård

Kohtuullisten asumiskulujen (vuokra ja vesi- ja sähkö) ja asiakkaan lääkekustannusten vähentäminen tuloista pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen ja perhehoidon asiakasmaksu määrättäessä on erittäin merkittävä ja kannatettava uudistus

10 e § Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävä maksu / Avgift för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice

Asiaksmaksujen määräytyminen palveluista, joita annetaan kotona ja asumispalvelussa, samoin perustein on erittäin kannatettava.

Yksityiskohtaisten perustelujen esimerkit linjaavat hyvin tulevaa soveltamiskäytäntöä. Asiakkaan hoito- ja palvelusuunnitelmaan tulee pääsääntöisesti kirjata lääkejakelu, kun hänellä on tarve tämän säännöksen mukaisiin palveluihin.

Asiaksmaksu sisältää perustelujen mukaan myös asiakkaan avustamisen kotona siivouksessa, vaatehuollossa, peseytymisessä ja aterioinnissa sekä asiointipalvelussa. Tältä osin perustelut selkiyttävät ja linjaavat palvelun sisältöä asiakkaille yhdenmukaisemmaksi nykytilaan verrattuna.

Pykälän 5 momenttiin kirjattu tuntimäärään ja perheen koon perustuva enimmäismaksuprosentti muuttaa kuntien maksukäytäntöjä. Se yhdenmukaistaa asiakkaiden maksuja ja on erittäin tärkeä uudistus, vaikka osalla asiakkaita maksu nousee. Perusteluihin kirjatut esimerkkilaskelmat ovat

hyviä. Erityisesti puolisoita ja lapsiperheitä koskevat esimerkit yhdenmukaistavat päätöksiä ja maksuja.

Asiakkaan hoito- ja palvelusuunnitelmaan kirjattujen yksilöllisten ja vuorovaikutteisten etäpalvelujen maksullisuus on perusteltua

Korostamme sitä, että etäpalvelun tulee perustua asiakkaan tarpeeseen ja asiakkaalla tulee olla kyky käyttää ja saada hyöty tästä palvelusta.

Perusteluihin tulee etäpalvelun käyttöönoton ehdottomaksi edellytykseksi kirjata asiakkaan varmistettu kyky käyttää näin toteutettua palvelua ja tarvittaessa hänelle on annettava käytön opetusta riittävästi ennen kuin etäpalvelusta voidaan periä asiakasmaksu.

10 f § *Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

Esityksen mukaisesti

10 g § *Tuloista tehtävät vähennykset jatkuvassa ja säännöllisessä kotona annettavassa palvelussa sekä pitkäaikaisessa asumispalvelussa / Avdrag från inkomsterna för fortgående och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

Esityksen mukaisesti

Pitkäaikaiseen asumispalveluun siirryttäessä esitetyt vähennykset todellisista asumismenoista ovat erittäin tärkeitä.

10 h § *Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut / Stödtjänster och tjänster i samband med boendeservice*

Näiden palvelujen maksuista säätäminen on merkittävä ja erittäin tärkeä uudistus.

On tärkeää, että maksu voidaan laskuttaa vain asiakassuunnitelmaan kirjatusta palveluista, joita asiakas tosiasiallisesti käyttää tai joiden käytöstä on sovittu hänen kanssaan.

Perusteluihin kirjatut esimerkit näiden palvelujen maksullisuudesta selkiyttävät ja yhdenmukaistavat maksujen perintää.

Korostamme näiden maksujen kohtuullistamista tai perimättä jättämistä esityksen 11 §:n mukaisesti.

10 i § *Laskennallinen metsätulo / Kalkylerad inkomst av skog*

Esityksen mukaisesti

10 j § Maksun määrääminen ja tarkistaminen / Bestämmande och justering av avgift

Esityksen mukaisesti

Perusteluihin tulee kirjata esimerkkejä olennaisiksi katsottavista tulojen, tulojen vähennysten ja esityksen muiden vähennyksien muutoksista. Niiden avulla

soveltamiskäytäntö yhdenmukaistuisi.

Perusteluihin olisi hyvä lisätä esimerkkejä 4- kohdan mukaista maksun osoittautumisesta virheelliseksi.

Jos virheellistä maksua on jo peritty asiakkaalta eikä virhe johdu asiakkaasta, tulee perusteettomasti peritty osuus maksusta palauttaa hänelle kokonaisuudessaan.

Asiakkaan annettua tiedon, joka johtaa pienemmän maksun perimiseen, on 2 momentin mukainen menettelytapa perusteltua.

Liian suurena peritystä maksusta on asiakkaalle aina palautettava liikaa peritty osuus kokonaisuudessaan ilman aikarajaa.

10 k § Palvelun keskeytyksen vaikutus asiakasmaksuun / Hur avbrott i servicen påverkar klientavgiften

Esityksen mukaisesti

Palvelun keskeytyksen vaikutuksesta perittävään asiakasmaksuun on perusteltua säätää laissa. Esitys yhdenmukaistaa kuntien ja kuntayhtymien menettelytavat.

11 § Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen / Nedsättning och eftergift av avgift

Nykyisen säännöksen soveltaminen on kunnissa jäänyt hyvin vähäiseksi. On erittäin tärkeää tiedottaa tästä mahdollisuudesta ja sen ensisijaisuudesta toimeentulotukeen nähden asukkaille yleisesti sekä palveluja käyttäville. Yksityiskohtaisten perustelujen kirjaukset tiedottamisesta ovat hyvät.

Palvelun järjestämisestä vastaavan on osoitettava asiakkaalle taho, josta hän saa lisätietoa tämän säännöksen soveltamisesta. Annettavassa ohjauksessa ja neuvonnassa toimivilla henkilöillä tulee olla erinomaiset tiedot ja taidot maksuasoiden hoitamisessa ja asiakaspalvelussa. Ohjaus ja neuvonta on annettava riittävän selkeästi ja ohjaavasti ottaen huomioon asiakkaan mahdollisuudet hoitaa asiaansa.

Säännöksen merkitys korostuu pitkäaikaissairaille paljon palveluja käyttävillä, erityisesti kalenterivuoden ensimmäisten kuukausien aikana, jolloin kerrytetään myös sairausvakuutuksen matkakorvauksen ja lääkekorvauksen vuosiomavastuita.

Hakemisvastuu uhkaa kuitenkin jäädä pääasiassa asiakkaalle. Asiakkaille ei aina ole kykyä ja taitoa hoitaa tällaista asiaa. Jos tämä on kunnan tai kuntayhtymän tiedossa esim. laskutettavan palvelun laadun tai jo eräänntyneiden ja maksamatta olevien laskujen kautta, tulee kunnalla tai kuntayhtymällä olla ehdotettua enemmän vastuuta asian selvittelyssä.

Kirjallisen perustellun päätöksen antamisvelvoite on erittäin tärkeä.

Valtion tulee systemaattisesti seurata ja arvioida säännöksen soveltamiskäytäntöjä kunnissa tai maakunnissa ja palveluntuottajilla.

Valtion ohjauksella voisi toteuttaa hankkeen, jossa seurattaisiin näiden maksujen ja vapaaehtoisesti muiden maksujen alentamista ja perimättä jättämistä. Erityisesti asiakasryhmiltä, joissa saavutettaisiin asiakaskohtaisesti parempi palvelujen vaikuttavuus, kun asiakas voisi tosiasiallisesti käyttää tarpeensa mukaisia palvelukokonaisuuksia asiakasmaksujen estämättä.

13 § Muulta kuin Suomessa asuvalta perittävä maksu / Avgift av dem som inte är bosatta i Finland

Esityksen mukaisesti

14 § Tulojen, korvausten tai saamisten periminen kunnalle tai kuntayhtymälle / Uppbärande av inkomster, ersättningar eller fordringar till kommunen eller samkommunen

Esityksen mukaisesti

14 a § Viranomaisten tiedonsaantioikeus / Myndigheternas rätt att få upplysningar

Esityksen mukaisesti

Tarpeellisten tietojen saaminen suoraan viranomaiselta on erittäin hyvä uudistus. Se vähentää asiakkaan rasitusta ja tiedot saadaan teknisen yhteyden avulla nopeammin ja luotettavimmin kuin nykyään.

Pankkitietojen ja palveluntuottajalta hankittavien tietojen erityisperusteet ovat perusteltuja

15 § Muutoksenhaku / Ändringssökande

Esityksen mukaisesti

Voimaantulo (alustava voimaantuloajankohta 1.1.2021) Ikraftträdande

Lain voimaantulon tulee tapahtua mahdollisimman nopeasti.

Tietoteknisiin järjestelmiin tehtävien muutostöiden vuoksi 1.1.2021 voimaantulo saattaa olla erittäin haastavaa.

Aalto Anu
Neuroliitto ry